

Poezija razkošne metaforike

ALEŠ ŠTEGER, ŠAHOVNICE UR

Po vsej verjetnosti nobena pesniška zbirka v povojnih letih ni bila deležna tolikšne publicitete in afirmativnih odzivov kot prvenec dvaindvajsetletnega pesnika Aleša Štegerja z naslovom Šahovnice ur. Izšla je pred počitnicami pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani. Seveda so bili ob izidu posamičnih zbirk slovenskih pesnikov takšni in drugačni odmevi, zlasti s politično nazorskega zornega kota, toda sprejema, kot ga je bil deležen Aleš Šteger za Šahovnice ur, ni doživel nihče ali le redki. Pri tem mislim tako na intervjuje v Dnevniku in Književnih listih, v katerih je avtor imel priložnost pojasniti in obrazložiti svojo poetiko, pa tudi na medijsko publiciteto.

Poglavitna prvina in po vsej verjetnosti tudi estetska vrednota Štegerjeve poezije je jezik, natančneje rečeno – magma besedja, ki se pretaka skozi svobodne verzne oblike, čeprav razporejene v kitične sisteme. Uporaba besedišča ni nujno v mejah ustaljene pojmovne vrednosti besed, marveč se ravna po asociativnih zvezah in različnih obratih. Tega se poet zaveda, saj zlasti v prvem delu, v katerem tematizira spominske reminiscence na otroštvo, pogosto označuje pomen jezika, govora, pisanja. »Tvoj govor, tvoje besede bodo morile z rezilom molka« pravi v pesmi z naslovom Spočetje tvojih dlani. V eni naslednjih pesmi se sprašuje: »kje so usta, ki izgovarjajo prstane«, v pesmi Pismo z otoka, ki sodi med pomenljivejše v zbirki, pa poizveduje »o ženskih prstih, ki so mi, še preden sem se rodil, vstavili v usta knjižno znamenje jezika«. V obvladovanju »knjižnega znamenja jezika« je Šteger vsekakor povsem izoblikovan dozorel poet, pogreznjen in zazrt vase, v spominsko presnavljanje otroštva, v katerem ni zaslediti kakšnih posebnosti ali pretresov, razen spoznanja o narodenosti in zavezanosti jeziku.

Pomembna prvina v Štegerjevem poetičnem kontekstu je vsekakor molk kot nasprotje jezika in govora, vendar hkrati tudi kot soustvarjalni element. »Kako molči tvoj molk, ki me uči govornice,« nagovarja dedka v pesmi Vračanje tistega, kar bo prišlo. Sozvočje govora in molka odmeva tudi v pesmih, ki jih posveča grškemu pesniku Kavafisu, mehiškemu pesniku Octaviu Pazu, ali v pesmi, ko za geslo navede vrstico iz Šalamuna, ki se glasi: »In v prostore, ki si jih uničil, teče raj«, označi povezavo »pisati: ljubiti«.

Navezave na moderno in postmoderno poezijo v svetovnem in domačem merilu pesnik Šteger na zanikuje, ko jo pojasnjuje in celo utemeljuje v svojih pojasnilih, v katerih se izraža v slogu in diktiji svoje poezije. Takole odgovarja na vprašanje o odmevih omenjenih pesnikov v svojem snovanju: »Poezija nastaja zagotovo v veliki meri iz poezije, speljane skozi svetlobno opno pesnikovega bivanja, kjer pa pride do tistega pojava, ki da pesniku specifičen glas: do lomljenja... Nedvomno pa je – vsaj do določene mere – lahko prepoznati človeka po tem, od koga, iz čigavih ust si pusti prišepetavati«. Da gre v Štegerjevem primeru za »prišepetavanja« modernistične lingvistične poezije, o tem ni dvoma. To je izročilo simbolizma in nadrealizma, še najbolj pa spominja na pesniško govorico Jožeta Udoviča, čeprav ni neposrednih sledov za to navezavo.

V poeziji Aleša Štegerja ni mogoče srečevati globljih misli, življenjskih resnic

iz izkušenj, neposrednih sporočil; moderna poezija se s tem ne ukvarja, moderna poezija ubeseduje hipno ulovljiva razpoloženska stanja in jih pretaka v metaforično govorico, v različna, bolj ali manj bistroumna nasprotja. Medtem ko se v prvem delu ukvarja s spominskimi presnovami otroštva, prehaja v drugem ciklu na ljubezensko tematiko. To so pesmi, skozi katere se pretaka erotični fluid s tenkočutnimi zaznavanji v smislu pesnikove oznake: »Toliko izgovorjenih besed, ki jih ne razumeš, ker jih ne moreš razumeti«, zapisane v pesmi z naslovom Poletje. In te besede vzpostavljajo v pesmih nekakšno distančno atmosfero spričo detajliranega analiziranja čustvenega stanja, izraženega v baročni govorici in označevanju v slogu: »Tvoja ljubezen je skrivnost smrti in rojstva«, kar bo bralca nedvomno spomnilo na bolj neposredno označeno spoznanje, izrečeno z večjo težo v sintagmi »eros – thanatos«. Nemara bi bilo zanimivo razbrati in določiti težo čustva med avtorjem citirane sintagme Gradnikom in Štegerjem, kar bi odkrilo globlje in pomenljive razlike s spoznanjem, kako korenito se je doživljajski svet spremenil recimo samo v dobrem polstoletnem obdobju.

V tretjem delu zbirke Šahovnice ur se Aleš Šteger razpiše o splošnejših temah dojemanja in spoznavanja z zgodbami o poeziji, o jeziku luči in podobah, ponovno o molku in svetlobi in zlasti o relativnosti v doživljajski sferi, iz katere črpa jezik podob in prispodob in nekoliko že prehaja v narativnost in meditativnost, kar vse se strne v sklepni pesmi z naslovom Zapisovanje dveh ugank, ki naj bi pomenila sežetek vsega povedanega na relaciji »med ljubeznijo, ki jo nosim, in med ljubeznijo, ki jo dajem«, kjer odkriva najrazličnejša protislovja v smislu »kalna si, a čista«...

Poezija Aleša Štegerja učinkuje predvsem z baročno jezikovno, pesniško metaforiko, ob kateri pozoren bralec lahko razvije svoj doživljajski spekter ali pa se sprašuje o sposobnosti in nivojskih niansah ubesedovanja najsubtilnejših vzgibov v sebi. Ni lahko in ne lahkotno branje, treba se je prepustiti njenemu besednemu slapu in toku, saj se giblje in ostaja na ravni, kako bi rekli – čiste besedne estetike, se pravi poezije kot poezije.